

§ 7

Lausunto liikenne- ja viestintäministeriölle Etelä-Suomen taajamajunaliikenteen kilpailutuksesta

HEL 2017-012293 T 08 00 00

Päätös

Kaupunginhallitus antoi kilpailun avaamisesta Etelä-Suomen taajamajunaliikenteessä liikenne- ja viestintäministeriölle seuraavan lausunnon:

Lähijunaliikenteellä on merkittävä rooli Helsingissä osana joukkoliikennejärjestelmää. Vuonna 2016 Helsingin niemen rajan yli suuntautuneista joukkoliikennematkoista 25 % tehtiin junalla. Tämä junaliikenne hoidetaan Helsingin seudun liikenne -kuntayhtymän (HSL) järjestämällä lähijunaliikenteellä, joka palvelee koko pääkaupunkiseutua.

Nyt käsitteilyssä olevan Etelä-Suomen taajamajunaliikenteen merkitys Helsingin sisäisen liikenteen kannalta on sen sijaan marginaalinen. Taajamajunat pysähtyvät Helsingissä vain päärautatieasemalla ja Pasilassa. Näin ollen niiden tuoma lisäpalvelu Helsingin sisäiseen junaliikenteeseen on hyvin vähäinen. Etelä-Suomen taajamajunaliikenteellä, erityisesti Helsingin ja Tampereen sekä Helsingin ja Lahden välisillä taajamajunayhteyksillä on merkitystä mm. Helsinkiin ja Helsingin seudulle suuntautuvan työmatkaliikenteen kannalta, joten toimivat liikenneyhteydet ja hyvä palvelutaso ovat tärkeitä myös Helsingille.

Helsingin kaupunki pitää rautateiden henkilöliikenteen avaamista kilpailulle kannatettavana. Uudistuksen tavoitteet rautateiden palvelutason ja asiakaslähtöisyyden parantamisesta sekä kustannustehokkuuden lisäämisestä ovat hyvät. Etelä-Suomen taajamajunaliikenne muodostaa sopivan kokonaisuuden ensimmäisenä kilpailutettavaksi, ja kilpailutuksen aikataulun yhteensovittaminen HSL:n järjestämän lähijunaliikenteen kilpailutuksen kanssa on hyvä asia.

Kun nykyisin yhden toimijan tuottama kokonaispalvelu pilkotaan moneen osaan ja tehtävään, on eri kokonaisuuksien rajapintoihin muodostuvien sopimusten ja palvelujen yhteen toimivuuden varmistaminen tärkeää. Yhdellä taholla tulisi olla kokonaisnäkemys järjestelmästä ja sen tulevaisuuden kehittämisestä omana liikennemuotonaan sekä osana koko maan ja kunkin alueen liikennejärjestelmää. Esimerkkinä tulevaisuudessa esille nousevista kysymyksistä ovat kalustohankinnat, joiden osalta on ratkaistava, millä prosessilla ja minkä tahojen toimesta määritellään nykyisten Sm2-junien tilalle hankittavat junat.

Käsittely

Postiosoite
PL 10
00099 HELSINGIN KAUPUNKI
kaupunginkanslia@hel.fi

Käyntiosoite
Pohjoisesplanadi 11-13
Helsinki 17
<http://www.hel.fi/kaupunginkanslia>

Puhelin
+358 9 310 1641
Faksi
+358 9 655 783

Y-tunnus
0201256-6

Tilinro
FI0680001200062637
Alv.nro
FI02012566

Vastaehdotus:

Anna Vuorjoki: Kappale 4 muutetaan muotoon: "Helsingin kaupunki suhtautuu myönteisesti uudistuksen tavoitteisiin rautateiden palvelutason ja asiakaslähtöisyyden parantamisesta sekä kustannustehokkuuden lisäämisestä. Se antaako kilpailutus parhaat edellytykset saavuttaa tavoitteet riippuu kilpailutuksen ehdoista ja Helsinki ottaa asiaan kantaa myöhemmässä vaiheessa."

Kannattaja: Veronika Honkasalo

Äänestys

JAA-ehdotus: Esityksen mukaan

Ei-ehdotus: Anna Vuorjoen vastaehdotuksen mukaisesti muutettuna.

Jaa-äännet: 11

Otso Kivekäs, Terhi Koulumies, Maria Ohisalo, Pia Pakarinen, Jaana Pelkonen, Mika Raatikainen, Marcus Rantala, Wille Rydman, Anni Sinemäki, Jan Vapaavuori, Sanna Vesikansa

Ei-äännet: 3

Veronika Honkasalo, Tomi Sevander, Anna Vuorjoki

Tyhjä: 1

Nasima Razmyar

Kaupunginhallitus hyväksyi esittelijän ehdotuksen äänin 11 - 3 (1 tyhjä).

Esittelijä

kansliapäällikkö
Sami Sarvilinna

Lisätiedot

Kristiina Matikainen, kaupunginsihteeri, puhelin: 310 36035
kristiina.matikainen(a)hel.fi

Liitteet

- 1 LVM:n lausuntopyyntö 10.11.2017
- 2 Liikenne- ja viestintäministeriö, raportti Etelä-Suomen taajamajunaliikenteen kilpailutettavasta kokonaisuudesta

Muutoksenhaku

Muutoksenhakukielto, valmistelu tai täytäntöönpano

Otteet

Ote

Liikenne- ja viestintäministeriö

Otteen liitteet

Muutoksenhakukielto, valmistelu tai täytäntöönpano

Päätösehdotus

Päätös on ehdotuksen mukainen.

Esittelijän perustelut

Lausuntopyyntö

Liikenne- ja viestintäministeriö (LVM) pyytää lausuntoa kilpailun avaamisesta Etelä-Suomen taajamajunaliikenteessä 22.12.2017 mennessä. Helsingin kaupunki on saanut lisäaikaa lausunnon antamiseen 10.1.2018 saakka.

Kilpailutukseen liittyvien lähtötietojen kokoamiseksi LVM pyytää näkemyksiä mm. alueen liikkumistarpeista, taajamajunaliikenteen vuoroista ja aikatauluista, raideliikenteen laatutekijöistä matkustajien kannalta ja raideliikenteen taloudellisista ja muista vaikutuksista.

Lausuntopyyntö on liitteenä 1 ja englanninkielinen raportti Etelä-Suomen kilpailutettavista kokonaisuuksista on liitteenä 2.

Raportti sisältää kuvauksen maan hallituksen päättämistä toimenpiteistä henkilöliikenteen avaamiseksi kilpailulle, kuvauksen Suomen rautatieliikenteen nykytilasta, lainsäädännöstä ja eri viranomaisten vastuusta ja tehtävistä sekä kuvauksen taajamajunaliikenteen kilpailutuskokonaisuudesta. Raportissa esitetään lisäksi malli ja aikatauluehdotus kilpailutuksen järjestämiselle.

Taustaa

Henkilöliikenteen toimivaltaisia viranomaisia Suomessa ovat Helsingin seudun liikenne –kuntayhtymä (HSL) pääkaupunkiseudun lähijunaliikenteen osalta ja liikenne- ja viestintäministeriö (LVM) muualla Suomessa.

Nykyisin vain Suomessa, Irlannissa ja Luxemburgissa on vain yksi toimija rautateiden henkilöliikenteessä. Pääkaupunkiseudun lähiliikenteessä VR:n yksinoikeus liikennöintiin on HSL:n ja VR:n välisen sopimuksen mukaan voimassa kesäkuuhun 2021 saakka. VR:n yksinoikeus liikennöintiin muualla Suomessa sekä kaukoliikenteessä että taajamajunaliikenteessä on LVM:n ja VR:n välisen sopimuksen perusteella voimassa vuoden 2024 loppuun saakka.

Helsingin seudun lähiliikenteessä tehtiin vuonna 2016 noin 70 milj. matkaa ja muussa lähiliikenteessä noin 12 milj. matkaa.

HSL on ilmoittanut Helsingin seudun lähijunaliikenteen kilpailuttamisesta. Tarjouskilpailu järjestetään vuosina 2018-2020, ja kilpailutetun lähijunaliikenteen on tarkoitus alkaa 1.6.2021.

Maan hallitus päätti rautateiden henkilöliikenteen kilpailun avaamisen keskeisistä linjauksista keväällä 2017. Kilpailuttaminen tarkoittaa, että VR:n yksinoikeus liikennöidä rataverkolla puretaan, jotta henkilöliikennemarkkinoille voi tulla muitakin toimijoita. Tavoitteena on mm. parantaa raideliikenteen palvelutasoa ja asiakaslähtöisyyttä, parantaa lippujen hintakilpailua sekä kasvattaa rautatieliikenteen osuutta henkilöliikenteessä.

Rautateiden henkilöliikenneliikenne kilpailutetaan käyttöoikeussopimusmallilla. Sillä turvataan rautateiden henkilöliikennepalvelujen saatavuus koko maassa. Rataverkko jaetaan osiin ja palvelukokonaisuuksiin, joille tehdään omat käyttöoikeussopimukset. Käyttöoikeussopimukset sisältävät myös liikennöintivelvoitteita, joilla taataan palvelut jatkossakin niillä alueilla, joiden liikenne tällä hetkellä perustuu ostoliikenteeseen ja velvoiteliikenteeseen. Sopimuksissa yrityksille asetetaan myös velvoitteita tietyn palvelutason varmistamiseksi. Käyttöoikeussopimus ei takaa operaattorille yksinoikeutta kilpailutetuille alueille.

Markkinoillepääsyn varmistamiseksi VR-Yhtymä Oy:stä eriytetään kolme erillistä valtionyhtiötä: kalustoyhtiö, kunnossapitoyhtiö ja kiinteistöyhtiö. Tällä pyritään takaamaan tasapuoliset olosuhteet operaattoreille. Kalusto eriytetään vaiheittain kilpailutuksen edetessä. Pääkaupunki-seudun Junaliikenne Oy jatkaa edelleen HSL:n toimialueen toimijana, ja muuta henkilöjunaliikennettä varten perustetaan uusi yhtiö.

Uudistus toteutetaan vaiheittain. Ensimmäisen kilpailutuskokonaisuuden liikennöinnin on tarkoitus alkaa kesällä 2022 ja koko maan osalta kesäkuussa 2026.

Kilpailutettava kokonaisuus

Kilpailu avataan ensimmäisenä Etelä-Suomen taajamaliikenteestä. Tämä liikennekokonaisuus koskee LVM:n ostamaa ja velvoittamaa liikennettä, jota operoidaan lähijunaliikennekalustolla. Kilpailutettava kokonaisuus koskee yhteysvälejä Tampere–Helsinki-taajamajunaliikenne (R-juna), Järvenpää–Helsinki ja Hyvinkää–Helsinki, Helsinki–Lahti (Z-juna), Riihimäki–Lahti, Lahti–Kouvola ja Kotka–Kouvola.

Liikennöitävä alue sisältää 425 ratakm ja 42 liikennöitävää asemaa. Lisäksi yöliikenne pysähtyy 11 asemalla. Hennan seisake otetaan käyttöön joulukuussa 2017. Tilaaja määrittelee tietyt laatu- ym. vaatimukset mm. aikataulujen, pysähdysten ja lähtöjen suhteen.

Kilpailutus perustuu ns. nettomalliin, jossa operaattori kantaa liikevoitto-riskin, kuitenkin tilaajan ja operaattorin välisen tarkoin määritellyn riskin jaon huomioon ottaen. Käyttöoikeussopimus tehdään 10 vuodeksi kahden vuoden optiomahdollisuudella. Operaattori hankkii kaluston kalustoyhtiöltä ja on vastuussa kaluston päivittäishuollosta. Kalustoyhtiö vastaa raskaasta kunnossapidosta ja kehittämisinvestoinneista.

Kilpailutettava kokonaisuus ei koske intercity- ja pendolino-yhteyksiä, joita operoidaan kyseisellä alueella. LVM:n järjestämä kilpailutus ei myöskään koske HSL:n järjestämää lähijunaliikennettä.

Etelä-Suomen taajamajunaliikenteen kilpailutuksen aikataulu yhteensovitetaan Helsingin seudun liikenteen (HSL:n) lähijunaliikenteen kilpailutuksen kanssa.

Tavoitteena on, että Etelä-Suomen taajamajunaliikenteen kilpailutettu liikennöinti alkaa kesällä 2022.

Esittelijän kannanotot

Rautateiden henkilöliikenteen kilpailun avaaminen on kannatettavaa, ja Etelä-Suomen taajamajunaliikenne muodostaa hyvän kokonaisuuden ensimmäiselle kilpailutukselle. Helsingin sisäistä liikennettä ajatellen nyt kilpailutettavaksi esitetty kokonaisuus ei ole merkittävä, koska taajamajunat pysähtyvät Helsingin kaupungin alueella olevista asemista vain kahdella. Etelä-Suomen taajamajunaliikenne palvelee laajempaa Helsingin seudun työmatka- ja muuta liikennettä. Toimivien liikenneyhteyksien ja hyvän palvelutason merkitys on siten tärkeää myös Helsingille.

Esittelijä

kansliapäällikkö
Sami Sarvilinna

Lisätiedot

Kristiina Matikainen, kaupunginsihteeri, puhelin: 310 36035
kristiina.matikainen(a)hel.fi

Liitteet

- 1 LVM:n lausuntopyyntö 10.11.2017
- 2 Liikenne- ja viestintäministeriö, raportti Etelä-Suomen taajamajunaliikenteen kilpailutettavasta kokonaisuudesta

Muutoksenhaku

Muutoksenhakukielto, valmistelu tai täytäntöönpano

Otteet

Ote

Liikenne- ja viestintäministeriö

Otteen liitteet

Muutoksenhakukielto, valmistelu tai täytäntöönpano

Päätöshistoria

Liikenneliikelaitoksen johtokunta 07.12.2017 § 92

HEL 2017-012293 T 08 00 00

Lausunto

Helsingin kaupungin liikenneliikelaitos päätti antaa seuraavan lausunnon kaupunginhallitukselle Liikenne- ja viestintäministeriön (LVM) lausuntopyyntöön kilpailun avaamisesta Etelä-Suomen taajamajunaliikenteessä.

Hallitus päätti rautateiden henkilöliikenteen kilpailun avaamisen keskeisistä linjauksista keväällä 2017. Käytännössä kilpailun avaaminen tarkoittaa sitä, että markkinoille tulon esteitä puretaan ja VR:n yksinoikeudesta liikennöidä Suomen rataverkolla luovutaan ensi vuosikymmenellä, jotta rautateiden henkilöliikennemarkkinoille voi tulla muitakin toimijoita. Uudistuksen tavoitteena on parantaa rautatieliikenteen palvelutasoa ja asiakaslähtöisyyttä sekä kasvattaa junaliikenteen osuutta henkilöliikenteessä. Tavoitteena on lisätä ja monipuolistaa palvelujen tarjontaa vastaamaan nykyistä paremmin eri asiakasryhmien tarpeita.

Kilpailun avaaminen aloitetaan Etelä-Suomen taajamaliikenteestä koskien liikenne- ja viestintäministeriön ostamaa ja velvoittamaa liikennettä, jota operoidaan lähijunaliikennekalustolla. Etelä-Suomen taajamajunaliikenteen kilpailutettava kokonaisuus koskee seuraavia yhteysvälejä:

- Tampere Helsinki-taajamajunaliikenne (R-juna)
- Järvenpää Helsinki ja Hyvinkää Helsinki
- Helsinki Lahti
- Riihimäki Lahti
- Kotka Kouvola

Kilpailutettava kokonaisuus ei koske intercity- ja pendolino-yhteyksiä, joita operoidaan kyseisellä alueella. Etelä-Suomen taajamajunaliikenteen kilpailutuksen aikataulu yhteensovitetään Helsingin seudun liikenteen (HSL:n) lähijunaliikenteen kilpailutuksen kanssa. Tavoitteena on, että Etelä-Suomen taajamajunaliikenteen kilpailutettu liikennöinti alkaa kesäkuussa 2022.

HKL tuottaa HSL:lle raitio-, metroliikenteen ja Suomenlinnan lauttaliikenteen sekä Helsingin alueella myös joukkoliikenteen infraan liittyvät palvelut. HKL:llä on Helsingin metro- ja raitioliikenteen tuottajana sekä asema- ja ratainfrastruktuurin omistajana merkittävä rooli raideliikenteen ympäristön houkuttelevuuden ja toimivan hyvin hoidetun infran onnistumisen varmistajana.

HKL:n tavoitteena on kestävien kulkumuotojen osuuden kasvattaminen pääkaupunkiseudulla. HKL näkee positiivisena LVM:n tavoitteet parantaa rautatieliikenteen palvelutasoa ja asiakaslähtöisyyttä. Toimivat joukkoliikenneyhteydet ovat edellytys kaupunkiseutujen kestäväälle kasvuille. Lisäksi joukkoliikenteen palveluiden kustannustasoa, laatua ja tarjontaa tulee kehittää siten, että se tarjoaa houkuttelevan vaihtoehdon yksityisen auton käytölle. Mm. digitalisaation hyödyntäminen entistä voimakkaammin joukkoliikenteessä mahdollistaa uusien, yksilöllisten palveluiden tarjoamisen matkustajille.

Lähijunaliikenteen kilpailutuksessa - ja joukkoliikenteen hankinnassa yleisesti - tulisikin luoda sen kaltaisia mekanismeja, jotka kannustavat liikenteen tarjoajaa kehittämään palveluitaan asiakaslähtöisesti ja omaaloitteisesti. HKL haluaa kuitenkin tuoda esiin sen, että joukkoliikenteen järjestämisessä tulee luoda sellaisia hankintakokonaisuuksia, jotka mahdollisimman vähän luovat haitallisia rajapintoja joukkoliikenneinfrastruktuurin, -kaluston ja liikenteen operoinnin välille.

Joukkoliikenteen hankinta tulisi toteuttaa mallilla, joka suurimmalla varmuudella varmistaa joukkoliikenteen tuottamisen yhteiskunnalle edullisimmalla, laadukkaimmalla ja vastuullisimmalla tavalla. Tällöin huomioon tulee ottaa operoinnin välittömän kustannustehokkuuden lisäksi myös operoinnista infrastruktuurin elinkaarelle aiheutuvat kustannukset sekä hankinnan transaktiokustannukset itse hankintaan sekä sopimusten hallinnointiin ja johtamiseen liittyen.

Edellä olevan perusteella, mikäli julkisen liikenteen tuottaja pystyy osoittamaan luotettavasti sen liikenteen tuotannon kustannustason alitavan avoimella kilpailulla saavutettavissa olevan tason, voi suoranhankinta tällaisessa tapauksissa olla perusteltua. Näin säästetään mm. hankinnan ja liikenteen aloittamisen kustannuksia sekä vähennetään epävarmuuksia koskien liikenteen aloitusta. HKL on esimerkiksi johdonmukaisesti kehittänyt omaa palvelutasoaan ja kustannustehokkuuttaan 2000-luvun alusta lähtien. Käynnissä oleva mittava operatiivisen tehokkuuden kehitysohjelma tähtää metro- ja raitioliikenteen operoinnin sekä infran hallinnan kustannustehokkuuden parantamiseen 10 prosentilla vuoteen 2020 mennessä. Tällöin HKL on kansainvälisten benchmarking-tutkimusten perusteella taloudelliselta suorituskyvyltään eurooppalaisen markkinan parhaalla tasolla.

08.01.2018

Asia/7

Suorahankintaa tukevat ns. avoimen kirjan sopimukset mahdollistavat samalla tämän kaltaisen liikenteen tuotannon kustannusten kehityksen seurannan ja säästöjen tuloutumisen yhteiskunnalle.

Käsittely

07.12.2017 Ehdotuksen mukaan

Merkittiin, että esittelijä täsmensi esitystään muuttamalla esityslistan sivun 12 esittelijän lausuntoehdotusosan kahdeksannen kappaleen ensimmäisen lauseen kuulumaan seuraavasti:

Joukkoliikenteen hankinta tulisi toteuttaa mallilla, joka suurimmalla varmuudella varmistaa joukkoliikenteen tuottamisen yhteiskunnalle edullisimmalla, laadukkaimmalla ja vastuullisimmalla tavalla.

Johtokunta päätti antaa kaupunginhallitukselle esittelijän täsmennetyt esityksen mukaisen lausunnon.

Esittelijä

yksikön johtaja
Karoliina Rajakallio

Lisätiedot

Karoliina Rajakallio, yksikön johtaja, puhelin: 310
karoliina.rajakallio(a)hel.fi

Kaupunkiympäristölautakunta 28.11.2017 § 252

HEL 2017-012293 T 08 00 00

Lausunto

Kaupunkiympäristölautakunta antoi kaupunginhallitukselle seuraavan lausunnon:

Lähijunaliikenteellä on merkittävä rooli osana Helsingissä joukkoliikennejärjestelmää. Vuonna 2016 Helsingin niemen rajan yli suuntautuneista joukkoliikennematkoista tehtiin 25 % junalla. Tämä junaliikenne hoidetaan Helsingin seudun liikenne -kuntayhtymän (HSL) järjestämällä lähijunaliikenteellä.

Nyt käsittelyssä olevan taajamajunaliikenteen merkitys on Helsingin sisäisen liikenteen kannalta marginaalinen. Taajamajunat pysähtyvät Helsingissä vain päärautatieasemalla ja Pasilassa. Näin ollen niiden tuoma lisäpalvelu Helsingin sisäiseen junaliikenteeseen on hyvin vähäinen.

Junaliikenteen kilpailuttamisesta yleisellä tasolla voidaan todeta, että uudistukselle on asetettu hyvät tavoitteet. Asian edetessä liikennepalvelun hankintaan on kuitenkin edessä monia yksityiskohtia ja asioita, jotka pitäisi pystyä ratkaisemaan järkevällä tavalla. Kun nykyisin yhden toimijan tuottama kokonaispalvelu pilkotaan moneen osaan ja tehtävään, on näiden osasten välisten sopimusten ja yhteen toimivuuden varmistaminen tärkeää. Jollakin taholla pitäisi myös olla kokonaisnäkemys järjestelmästä ja sen tulevaisuuden kehittämisestä. Esimerkkinä tulevaisuudessa ratkaistavista kysymyksistä ovat kalustohankinnat. Mitkä tahot ja millä prosessilla määritellään minkälaisia ja kuinka monta junaan hankitaan nykyisten 50 Sm2-junan tilalle, kun niiden käyttöikä on lopussa.

Käsittely

28.11.2017 Ehdotuksen mukaan

Lautakunta päätti käsitellä toimialajohtajan asian nro 18 kokouksen asiana nro 12.

Vastaehdotus:

Mai Kivelä: Lisätään lausunnon loppuun (viidenneksi kappaleeksi) virke: "Yleisellä tasolla lautakunta toteaa suhtautuvansa kilpailun avaamiseen kielteisesti, ja pitää sen haittoja mahdollisia hyötyjä suurempina."

Kannattaja: Jape Lovén

1 äänestys

JAA-ehdotus: Esityksen mukaan

Ei-ehdotus: Lisätään lausunnon loppuun (viidenneksi kappaleeksi) virke: "Yleisellä tasolla lautakunta toteaa suhtautuvansa kilpailun avaamiseen kielteisesti, ja pitää sen haittoja mahdollisia hyötyjä suurempina."

Jaa-äännet: 9

Matti Enroth, Kaisa Hernberg, Nuutti Hyttinen, Amanda Pasanen, Risto Rautava, Laura Rissanen, Mirita Saxberg, Anni Sinnemäki, Mikko Särelä

Ei-äännet: 4

Eveliina Heinäluoma, Mai Kivelä, Jape Lovén, Silvia Modig

Esittelijän ehdotus jäi voimaan äänin 9-4.

Esittelijä

kaupunkiympäristön toimialajohtaja
Mikko Aho

Lisätiedot

08.01.2018

Asia/7

Markku Granholm, liikenneinsinööri, puhelin: 310 37121
markku.granholm(a)hel.fi

Postiosoite

PL 10
00099 HELSINGIN KAUPUNKI
kaupunginkanslia@hel.fi

Käyntiosoite

Pohjoisesplanadi 11-13
Helsinki 17
<http://www.hel.fi/kaupunginkanslia>

Puhelin

+358 9 310 1641

Faksi

+358 9 655 783

Y-tunnus

0201256-6

Tilinro

FI0680001200062637

Alv.nro

FI02012566